

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI: 51

1. Ağustos 1944

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ABONA ŞARTLARI

sayısı (20)

Yılığın 12 sayı olarak [240] kuruş

Mes'ul Müdür : NURİ UĞUR

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 51 1. Ağustos 1944 Kuruluşu: Nisan 1938

İÇİNDEKİLER

	Sahife
1 — Lozan Barışı	Çorumlu 1499
2 — Kavacık Köyü	İsmail Ceyhan 1500
3 — Çorumd soy adları	Neşet Köseoğlu 1506
4 — Çorum tarihinde kadın elbiseleri	Esref Ertekin 1512
5 — Cönklerden Derlemeler	Eşref Ertekin 1515
6 — Urludağ (Şiir)	R. R. Tankaya 1521
7 — Uyuz (Gale)	Dr. Nurettin Kutluk 1523
8 — Kızalrmak (Şiir)	Dr. Nurettin Kutluk 1524
9 — Sonbahar, Gönül (Şiir)	Remzi Künüçen 1525
10 — Zafer (Şiir)	Remzi Künüçen 1526
11 — Çorumda Söylenilen Atalar sözü	Eşref Ertekin 1527
12 — Temmuz ayı zarfında Halkevi çalışmaları	1530
13 — Vesikalar	

LOZAN BARIŞI

Cihana meydan okuyarak kazandıığımız büyük savaş zaferinin eşidi olan ve aynı önemi taşıyan bu kutsal gün, yıllarca durmadan savaşan büyük Türk Milletinin barış zaferine kavuştuğu bir gündür. Ancak bu günden sonradır ki, rahat nefes almaya, sulhun saadet ve nimetlerinden faydalanmaya, harap yurdu imara başlyabildik.

Kılıç ve kalem aynı kudret ve maharetle kullanan savaş meydanlarının kahramanı, Lozan salonlarında da eşsiz bir Barış eri olmuş, Milletine bu mutlu günü hediye etmiştir.

Bu vesile ile Ebedî Şef Atatürkün aziz ruhu önünde saygı ile eğilir, günün şerefli kahramanı Millî Şefimiz İsmet İnönüne şükran ve minnetler sunarız.

« Çorumlu »

Köylerden İzlenimler :

KAVACIK KÖYÜ

ISMAIL CEYHAN

Çorum bölgesinde yaz Temmuzda başlar. Haziran serin bir bahar havası içinde geçer. Temmuz gelinciye kadar kuluncunuz, katı bir kılçık gibi, sizi içten ığneler. Ekinleri Temmuz güneşi olur. Kasabanın dolaylarındaki ova da kuruyan otları, sararan başakları görünce aldanmamalı. Bu ay, dolaydaki tepelerin doruklarında, eteklerinde sıralanan köyler için çayır biçme ve hergetme çağıdır.(1)

Çoruma bir buçuk saat çeken, doğuda, Kavacık köyüne Temmuz başında vardığım zaman köylülerin yeşil çayırlara tırpan sallamakla, sapanlarının arkasında toprağı eşelemekle uğraştıklarını

1) Herk : nadas, sürülmüş ve gelecek yılki ekim için dinlenmeye bırakılmış toprak.

gördüm. Yamaçlarda, doruklarda, düzlüklerde görünen ekin tarlaları yeşil yeşil . . .

Yaz ayları Türk köylüsünün seferberlik günleri:

Köyde yalnız, kadınlar ve küçük çocuklar var. Eli sopa, omuzu azık taşıyabilenlerin ya döl (2) gütmekte yahut çayırda, çiftte çalışanlara yardım etmekte.

Çamurla sıvalı muhtar odasındaki hasırlar tavuk pislikleriyle kirlenmiş. Kirli, küçük bir mindere oturdum. Ocağın küllerini örten izmaritlere bakmaktan içim sıkıldı; dışarı çıktım.

Taş ve kerpiçten yapılmış, toprak ve tektük kiremit damlı evler hiç bir ölçüye bağlanmadan dar bir vadiye ve eteklerine konuko-

2) Döl : kuzu ve oğlak.

nuvermişler. Köy yıkıntılık gibi görünüyor. Keskin bir sırıltıyla akan punarın (3) önündeki çamurda şekilleri bozulmamış insan ve hayvan izleri olmasa köye ilk defa gelen bir kimse buranın afat görmüş, ıssız bir yer olduğunu sanır.

Köyün batısında yüksekçe bir tepe var Doruğunda yatan dedenin adıyla kendininkini kaynaştırmış: Kandilkaya. Dolaydaki insanların her türlü karanlık derdine ışık sunan Kandilbabanın kemikleri kışın donmuyorsa yazın sıcak yüzü görmüyor: tepede poyraz ek-sik deyil.

Aşağı köy (mahalle) bu tepenin eteğinde. Beşyüz metre kadar aralıklı iki mahallenin ortasında tek bir ev var; parçaların bağıllığını sağlamak için kurulmuş gibi. Orası daha derli toplu; içinde beş on ağaç ta var.

Ortalık alaca karanlık; havada sertleşti; odaya döndüm.

Oda dışardan daha karanlık. Yer seçmek zahmetine ihtiyaç duymadan gündüzki yerimi karartıp oturdum. Az sonra, odanın son karanlığını eritip eşige döken kapıda bir kaç insan karaltısı görüldü. Ekşi bir ter kokusuyla içeri girdiler. Elllerinde sigaraları

3) Punar : Çeşme

vardı. Birbirimizin yüzlerini görmeden (Hoş geldin efendi, safa geldin Bey) diyerek yavaş hareketlerle toprak sedire oturdular Cigaralar ağızlarında kızardıkça yüzler bulanık gölgelerle görünüp kayboluyordu.

Uzunca süren sessiz ve kasvetli bir havanın baskısı altında kanburlaşarak oturdum. Muhtar geldi; bir kibrit çakarak elindeki mumu yaktı. Sessiz karanlıkta, bu ışıktan mavzer sesi duymuş gibi ürperdik. Solgun ışıpta birbirimizi iyi görebilmek için bakındık, baktık.

Sessizliği bozmak için, lafol-sun diye (Gazyağı bulunmuyor değilmi?) dedim. Ocak tarafında, dirseği dizine, eli çenesine dayalı yaşlıca biri baş ve şahadet parmağıyla bıyığını, sakalını sıvazlarken kocaman burnuyla ciğerlerine bol ve gürültülü bir hava çekti. Tok bir sesle (İtler türeyeli gaza deyil muma da hasret kaldık.) dedi. Bu söz harbi çıkaranla onun pusarık havasında avlanan soyu bozukların hepsine damgalanan ve şimdi bir sıfatti,

Bu konuda konuşmak gerğın sinirlere biraz daha asılmak olurdu. Mumla alevilik arasındaki ilgiyi işmar edecek bir söz bul-

mak için boşuna zihin yordum. Söz dille gelmeden ekmek sepedi odaya girdi. İhtiyarın sözüyle benim nükteli söz bulma sancısı çekmem arasında geçen zaman içinde odadakiler işi illi ve telâşlı gözlerle bakiştılar. Ne düşündüğünü bilmedikleri bu adamın kim olduğunu anlamadan) ya baltayı taşa vurduysak ?)

- Bu günümüze de çok şükür; ekmek bulamıyanlar da var. Buyurun yemek yiyelim.

- Biz yemeğimizi yedik; hele sen buyur.

Bol tereyağlı yumurta ile büyük bir tas vogurttan ibaret yemeği muhtarla ikimiz iştihâ ile yedik.

Köyün mahsul durumu üzerine söz açtım.

(Bildir ekinler hep maf oldu. Bu yıl tarlaların çoğu boş kaldı. Yeygimizi bile satın aldık. Buğdayın haklagasını (4) on beş liraya şehirli deyil biz çıkarttık Allah devlete, millete zaval vermesin; tohumluğumuzun birezini hükümet verdi; öte yanını da biz uydurduk, üçer beşer Haklağ ettik.

4) Haklağ : 15 - 16 kg. buğday alan bir hacim ölçüsü aşağı yukarı bir gaz tenekesinin hacmine denktir.

Bu yıl ekinler iyi emme neye yarar; tarlaların çoğu boş kaldı. Allahın keremine bin şükür; acımızdan ölsek bildir ölürdük. Kimisi hükümetin verdiği tohumluğuda ekemedi; mal, davar ne varsa sattı çiti çubuğu dağıttı yedi, boğazını doyurdu. (Muhtar:) İki gün evel Ötüyz, den (5) üç haklağ buğday getirdim; oraga ulaştırmasa da artık yaza girdik; kelle kırpar (6) gene aç kalmak) dedi.

sözler döndü dolaştı harp üzerine geldi. Yokuşa sürülen düşünceler, karanlıkta oynaşan duygular, çıkmaza giren çareler birbiriyle çakıştı, çelişti (hepsi gâvur, gâvurda din iman olur mu ? onların dostluğuna da inanılmaz düşmanlığına da; varsın bir birini kırsınlar. Senin tırpanının elçeği (7) sağlam-

5) Ötüyz (öte yüz) : Çorum Osmancık yolunun batısında kalan Kızılırmak boyu

6) Kelle kırpmak : buğdaylar biçilecek olgunluga gelmeden evel tek tük sararan arpa veya buğday başaklarını toplamak; bu başaklar tokmakla döğülerek taneleri çıkarılır.

7) Elçek : tırpanın sapı üzerinde çakılı 10 - 12 santim uzunluğunda, tırpanı sallamaya yarayan tutamak.

mı ona bak sonuncuna varıldı. Söz arasında (Gâvur deyipte geçme. Onunda öyle iyisi varki bizim müslümanlardan da mehremetli oluyor.) Diyenler olduysada çekici bir etki yapamadı'

Bu sözleri fırsat edinerek o sıralarda salgınlaşmak tehlikesi gösteren tifüsten bahsetmek istedim; Düşmandan her türlü kötülüğün gelebileceğini, topu ile tüfeğiyle yıkamadığına hastalık aşılayacağını, onlarında görüp duydukları bazı misallerle dilimin döndüğü kadar anlatmaya çalıştım. Tüfüsün bittene geldiğine ve bittene korunmanın çarelerine geçtiğim zaman kimisi hayret etti, kimisi tasdik eder göründü. Karşımda oturan ve söze hiç karışmayan orta yaşlı biri önce, süzülen gözlerini elinin tersiyle oğuşturdu; sonra kollarını dirseklerinden bükererek kaşına kaşına gerinirken başını arkaya eğdi; uzun uzun esnedi. Yüzünden boynuna doğru sızıp kuruyan terlerin yapışkan, kirlizleri titrek mum ışığı altında bir tirajedi artistinin makyajını andırıyordu. Bir başkası, sağında duran, kurum bağlamış ibriğe uzandı; uzun bir soluk suçti; derin bir hohlamadan sonra ağzını yen'yle sildi; esneyenin böğrüne dirseğiyle dürterek:

- Burada ağzını ayracağına git evinde uyu demesiyle yerinden kalkması bir oldu.

Söz açtığım konuya ilgi uyandırmadığım için beceriksizliğime üzuldüm. Az sonra (Allah rahatlık versin) diyerek odadan çıktılar.

Muhtarın serdiği yataga girmeye vakit bulamadan mum kendini bitirdi. Yordamlayarak yataga girdim.

Uykuya hazırlandığım sırada bacağımı kaşımak ihtiyacını duydum. Kollarımı, böğürlerimi kaşım. (Acaba evhamlanıyormuyum) diye düşünürken ihtiyaç her yanımı sardı. Çalı, çırpı üstüne toprak döşenerek yapılan tavanın kuru dallarının çitirtisini kulaklarımda tepişen böceklerin, sivri Sineklerin düşüşlerini derimde duyuyorum. Fiske vurarak sıçıran pirelerin keskin saplanışları o kadar sıklaştı ki ısırılan yerleri kaşımaya iki elim az geliyordu. Bazı hayvanlar kuyruklarının ulaşmadığı yerlerdeki sinek ve böcekleri derilerini titreterek kovalarlar; Tanrının, bu vergiyi insanlardan niçin esirgediğine bir türlü mana veremedim ve eseflendim. Uyku ve kaşınma ihtiyaçlarının iki zıt baskısı altında can koruma kaygusu ile şuursuz; didindim, çırpındım.

Sızmışım . . .

Uyandıgım zaman kuşluk olmuştü. Çamurlu suya batırılmış gibi dalga dalga kirli yastık, yorgan ve yatak yüzlerinde geceki kanlı savaştan sayısız izler var yatak; ölü, yaralı, ağır yaralı saldırganlarla dolu. Mor, kızıl derimde sayısız iğne izleri var; tırnaklarım sızlıyor; derim, soguyan yaralarının acısı ile dikenleniyor kemiklerimde, sürekli bir boguşmadan sonra duyulan koyu bir ezgîlik var.

Kırk evli köyde bir aptesane çukuru yok. Ojasına gelip gidenler olduğu için muhtar, odanın biraz ilerisinde büyük bir kayanın yoldan biraz taş yığarak seksen santim kadar yükseklikte bir korunak yapmış. Tavuk tırnakları ile didiklendiği açıkça görülen pislikler dışarıya kadar dağılmış. Dolayda bekleyen köpekler, tavuklar olmasa köyün neden necasette bogulmadığını anlamak kolay olmazdı.

**

Kavacık topraklarının ortalama verimi bire beştir; köylülerin işlemesine yetecek genişlikte de değildir. Verimli senelerde en çok mahsul kaldıranlar anbarlarına beşyüz haklağıdan fazla hububat

koyamıyor. Bu topraklar yalnız kara sapanla eşeleniyor. Arazi dalgalı olduğu için sulama işi çok az kısımlarda bahar sellerinden faydalanarak yapılıyor. Köyün yakınından geçen derenin yatağı on metre kadar çukurdadır; faydası a.t alta sıralanan üç dört değirmenin taşını çevirmekten ibaret kalıyor. Köyün otlağı da dardır; beslenen hayvanlar köylünün kendi ağırtısını (8) ancak verebiliyor.

Köylerimizde muhtar seçiminin ne kadar heyecanlı ve iddialı bir hava içinde yapıldığını bilmiyen veya duymıyan var mıdır, bilmem. Muhtar olmak istiyen, arzusuna eriştiği zaman, savaş meydanında kazanılmış bir zaferin sevinç ve heyecanını duyar; muhtarlık zorla alınır. Kavacıkta ise zorla verilir. Muhtar odası işletmek her şeyden önce kese ve anbar meselesidir. Muhtarlara verilen yıllık ücret odanın ancak bir kaç aylık masrafıdır. 1943 yılının eylülünde on kişilik bir kafilleye, misafire serilebilecek beş yatak bulabilmek için ihtiyar heyeti gece yarısına kadar dolaştı, çırpındı. İkişer ikişer

8) Ağırtı : Süt, yogurt, yağ, ayran, peynir v. b. gibi sütün yapılan besinler.

yatmaga razı olmuşken oturarak uyumak zorunda kaldık. Öyünlerimiz bol ve mükellef olmasaydı kasten yatak bulmadıklarını düşünebilirdik.

Kırk evli Kavacık köyü okulsuzdur. Köylüler, çocuklarını Çorumda okutabilecek maddî durumda değildirler. Bütün köyde bozuk ve ezbere bir kılışe halinde imzasını çizebilen altı kişiyi geçmez. Okumaya karşı duyduğu hevesle, ras geldiğine sorarak harfleri öğrenen

az çok birbirine çatan on beş yaşlarında bir çocuktan başka adının harflerini tanıyan yok.

Kavacıklılar beden güçlerini saban kayışı ile boğaz tokluğuna çorak toprağa bağlamışlar; beyin kudretleri düğüm sır halinde duruyor ve ancak saban demirinin yırtabildiği kadarı görünmektedir.

En geri aletlerle işlenen topraklarda çok dar geçim şartları içinde yaşayan kavacıklıların hişkâyesini dinlemekle yetinmiyelim.

Çorumda Soy Adları

Neş'et KÖSEOĞLU

Vakit buldukça hazırlamakta olduğum Çorum yer adları kitabında (Çorum) kasabasının mahalle, insan ve yer adlarıyla sülâle adlarına çok önem verilmiş ve hiç bir ad'ın ihmal edilmemesine çalışılmıştır. Ayrı bir bahis olarak

hazırladığım sülâle adlarına ait çalışmalar (Çorumlu) dergisinde neşretmeği faydalı buldum.

Çorum'un eski vakfiye, berat ve Mahkeme, Tapu, Evkaf sicillerinde tesadüf ettiğimiz soy adları şunlardır.

- 1 — *Abaza oğlu (1)*
- 2 — *Abraş oğlu*
- 3 — *Ahras »*
- 4 — *Alemdar »*
- 5 — *Akmehmet oğlu*
- 6 — *Asas »*
- 7 — *Başbüyük »*
- 8 — *Baykara »*

1) Bu bölge Alevî isyanlarına sahne olduğu gibi Abaza hareketlerinede geçid olmuştur. Bu sebeble bu adın o zamandan kalması pek muhtemeldir.

- 9 — *Bayath oğlu (2)*
- 10 — *Bedevî »*
- 11 — *Benderli »*
- 12 — *Boynueğri »*
- 13 — *Cersiz »*
- 14 — *Lerid » (3)*
- 15 — *Circi »*
- 16 — *Civcik »*
- 17 — *Cücen »*
- 18 — *Cürün »*
- 19 — *Cünün »*
- 20 — *Çenesiz »*
- 21 — *Çeten »*
- 22 — *Çomar » (4)*

2) Bu ad, Çorumda bir kaç köy ve birkaç mevkiin adıdır. Aynı zamanda Oğuz boylarından da birinin adıdır. Daha fazla malûmat almak isteyenler 43 üncü sayıdaki nota bakmalıdır.

Bu soyun bu köyden geldikleri halk arasında söylenmektedir. Kendileride aynı sözü tekrar ederler.

3) Çorumda şöhretli bir soyun adıdır

4) Çorumun adı tarihe geçmiş, büyük ün almış soylarından biri-

side budur.] Bundan takriben 300 yıl önce Çomar bölükbaşının, yaptığı kahramanlık destanını burada tekrar etmeği bir borç biliriz.

Katircioğlu Osmanlı devletine karşı isyan halinde iken Çomar oğlu denilen genç ve pervasız adamda hareketin için idi. Bu gözünü budaktan esirgemiyen adam Katircioğlu ile Sadrazam Murat Paşa ile harp etmiş ve bozulmuştu, bundan sonra Anadolunun içlerine dağılmışlardı Çomaroğlu da Akşehir

23 — *Çömüzoğlu*24 — *Destan* »25 — *Destomar* »

civarında ormanlık bir yere sığınmıştı. 1055 - 1645 tarihlerinde Şam Valisi Murtaza Paşanın yanında İstanbul'a gelip bu sıralarda tekrar Şama dönmek için yola çıkan Evliya Çelebi Akşehir dağlarında Çomara tesadüf etmiş ve kendisini ikna ederek Şama Murtaza Paşanın yanına götürmüş ve ona bölük başı kaydettirmişti. Paşa Sivaz eyaletine tayin edilince Çomar oğluda beraber gitmiş ve Paşa kendisini 150 yiğitlik ulufu ile Niksar Voyvodalığına tayin etmişti. Bundan 6 ay sonra Çomar bölükbaşı Dilaver aga adlı birinin geldiğini ve kendisini bu işten uzaklaştırmak istediğini öğrendi. Dilaver aga Çomarı hapsetmek isteyince adamlarıyla beraber Sivasta Paşanın yolunu tuttu, Çomar Paşasına çıkmış ve vaziyeti anlatmıştı. Paşa bunları dinledikten sonra, Arnavut bir hemşehrisini himaye etmek endişesiyle, halen su başlığı Dilavere verdim. muhasebeyi ondan bikusur ahırım demişti. Çomar ise « Balık baştan kokar haberin sıhhatini Lokmandan aldım, diyerek Sivas'tan ayrıldı, Niksara dönerek dilaver

aganın çeşitliğini bastı, yaktı, yıktı ve hayvanlarını alarak çıktı. 700 adamını başına toplayarak, İstanbul'a gitmek üzere geldiğini haber aldığı Diyarbakır Valisi yolunu kesmek üzere Kızılırmak geçidine yollandı. Tam bu sırada Evliya Çelebi bir kaç adamı ile birlikte Gümüş köyünden Dankazaya gelmiş ve Kızılıрмаğı gizlice geçmek istemişti. Çomarın adamları Evliyayı yakalamışlar ve kendisine bir güzel hakaret etmişler elbisesini bile soymuşlardır. Çomarın karşısına gelince birbirlerini tanıyan bu iki ahbab sarmaş dolaş olmuşlar ve derhal muhabbeti kaynatmışlardır. Çomar Evliyadan Murtaza Paşanın mazulen İstanbul'a gitmekte olduğunu öğrenince « Murtaza Paşa efendimizin ayağını öperim, Emanet olsun benim efendimdir. » demiş ve Evliyaya veda ederek Çomara doğru yollanmıştır.

Evliya Çelebi Çomar bölükbaşının hayatını takibetmiş ve elde ettiği malûmatı kitabına eklemiştir. C. 4. Sa. 264

Buna göre, Çomar, 1060 - 1650 tarihlerinde Vanda Vali olan Melik

26 — *Deli Boran oğlu (5)*27 — *Damar* »28 — *Dobaççı* »

Ahmet Paşalı Şemşi Paşa oğlu M. Emin Paşa yanına girmiş ve Paşada kendisine serdarlık vermiştir. Orda Hakkarilerle büyük ve kanlı mücadeleler yapmış ve o civardaki bütün halkı sindirmiştir. Bu durum Paşanın buradan ayrılmasına kadar devam etmiştir. Paşa ayrılırken Çomar, Van kuluna iltihak etmek istemiş isede Hakkariler buna mani olmaya çalışmışlardır. Çomar 50 kişilik bir kafiye ile yola çıkmış, fakat hakkariler 2600 cenkci Çomarın karşısına dikilmişlerdi. Bu kahraman 50 adamı ile bunlara mukavemet etmişse de, kendisini göl kenarında kayalar üstüne sıkıştırmışlardır. Çomar atı ile bu kayadan göle atlamış ve karşı sahile yüzmeğe başlamıştır. Karşı sahile geçen Çomar orada bir türbeye sığınmış isede, şaşkınlıkları geçen hakkariler karadan o istikamete yetişmişler ve türbede kendisini muhasara etmişlerdir. Çomar tek başına 20 - 25 kişiyi kılıçtan geçirdikten sonra bir insan takatinin göstereceği en yüksek mukavemet ve kuvvetin bir kaç mislini gösterdikten sonra ölmüştür.

Bu kahramanlık menkibesi, Evliya Çelebinin anlattığına göre, o kadar yangı uyandırmıştır ki, kendisine mezar yapmışlar ve göle atladığı kayanın üstüne adını kazmışlardır. Evliya Çelebi bundan sonra, böyle kahraman adam görmediğini yazmaktadır.

Bundan sonra bu aileden Çomar oğlu Ali aga adında birisi yetişmiş ve Çomara Sancakbeyi olmuştur. 1100 - 1688

1099 - 1687 tarihlerinde Çomarda Yeğen Osman Paşanın adamı Cerit oğlu Mehmet Paşa Sancakbeyi idi. Aşiret ruhu ile civar vilâyetlerde daima talana gidiyor ve halkı taciz ediyordu. Bunun üzerine Mehmet Paşanın tenkiline teşebbüs edilmiştir. Bu tenkil hareketlerinde Çomar oğlu Ali aganın çok hizmetleri görüldüğünden kendisi Çorum sancak beyi tayin edilmiştir.

Bu isme Çorumda ve Anadolu'nun başka yerlerindedede raslanır.

Köy adı	Vilâyeti	Kazası
Çomar	Manisa	Gördes
Çomar	Çorum	Alaca
Çomar	Çankırı	İlgaz

- 29 — *Döleç oğlu*
 30 — *Döngel* »
 31 — *Dolkadır* » (6)
 32 — *Ebil* »
 33 — *Emirosman oğln* (7)
 34 — *Emir İbrahim* (8)
 35 — *Emir Ahmet (oğlu)* (9)

Bunlardan başka Çorumda bir de yer adı vardır. Çomarbaşı denilmektedir. Buraya dair halk ağzında bazı deyişler vardırki onları buraya geçirmek isteriz.

Çomar başından geçen bir dere vardırki adına Çomar veya ayı derisi derler. Bu dere Büğet köyü ile 1005 - 1596 tarihlerinde köy olup bu gün mevki halinde Ilıca denilen bağlar arasından geçer. Ilıca suyu da Ayıoğlu deresinden çıkar, böğrek denilen yollarda Çoruma gelir. Bu sahada bir çok eski eserler çıkmakta ve serami parçalarına bol bol raslanmaktadır. Burada Firiklere ait olması pek muhtemel bir Çömlek bulunmuşturki bu gün Çorum maarif müzesindedir. Bu kıymetli eserin herhal-

de saklandığını tahmin etmekteyim.

Bu dereye Ayıoğlu deresi denilmesi sebebi halk ağzında şöyle izah edilmektedir.

« Bu civarda töreyen bir erkek avı kadının birisini kaçırtak ininde bir müddet saklamıştır. Sonra bırakmıştır. » Bundan sonra kadından bir çocuk olmuştur. İşte bundan töreyen soya halk Ayıoğulları demektedir.

Bu hikâyenin başka şekilde olması pek muhtemeldir, fakat halk arasında yaşayan budur. Çorumun Burhan Kethüda mahallesinde bu adda bir sülâle bu günde vardır.

5) Deliboran, adlı bir saz şairi Çorumda pek meşhurdur. Çorumlu

- 36 — *Emir Ali oğlu* (10)
 37 — *Erzen* »
 38 — *Ermeni* »
 39 — *Gedey* »
 40 — *Gıdış* »
 41 — *Gülüş* » (11)

dergisinin 5 inci sayısında Ziya Gürel bu şair hakkında şunları yazmaktadır.

« Deli Boran veya Boran Baba, Çorumun Sarıbey köyündendir, bu köy ve bulunduğu vadideki köyler Kuyumcu aşiretindedir »

« Deli Boranın 1310 - 1892 ta-

rihlerine doğru göçtüğü anlaşılmaktadır. Üç peşli entari giyerek, kendisine takılan isme uygun olarak. serseriyane dolaşan Deli Boranın, bir çok eski âşıkların yaptığı gibi Kerbelâya, Hacce gittiği, Irakı ve Suriyeyi dolaştığı söylenmektedir. »

— Devam edecek —

Çorum tarihinde kadın elbiseleri

EŞREF Ertekin

IV

(49 - 50 inci sayıdan artan)

Tepe Altını

Gelinin başına olacak alınan bir fes'in tepesine uyacak gibi bir mukavva kesilip hazırlanır, de-ğirmi şekilde kesilen ve hazırlanan bu mukavvanın üzerine bir kumaş parçası kaplanır, kumaşlı mukavvanın muhitinden itibaren bir kaç sıra yirmilik veya başka kıymette altınlar dizilir, bazıları ortaya yakın bir sıraya bir dizi inci dikerler, ortada kalan beşibirlik büyüklüğünde olan boşlukta, Yemliha yazılı bir gümüş veya altın tılsım veya sırma sarılı bir mıska dikilir.

Buna Tepelikte derler.

Alın Altını

Buna Alın altını da derler. İki parmak enliğinde bir bez üzerine dikilmiş, onluk veya beşlik altınlar Fes'in Alna gelen kıyısına

dikilir- bunun üstüne düz kıvrak çeki çekilir, bunun üzerine Altın Elmas veya inciden yapılmış Top, Mıska iğne denilen süsler sokulur, İşte buna Alın Altını derler,

Gerdan Altını

Buna Gerdaniyede derler. İpek kaytan veya bir şerid'de biraz aralıklı olarak çeşitli altınlar dikilerek boyuna asılır. Bir gerdanlık gibidir. Altınların küçüklerinin kenarlara, büyüklerinin ise ortaya gelmesine dikkat edilir. Bazıları hepsini Mahmudiye Altınından yaparlar. Bazıları da hepsini küçük Altından yaparlar.

Hırtlak Altını

Hilâl şeklinde Altın paralarla yapılmış bir kadın süsüdür.

Muşambalı bir bez üzerine Hilâl şeklinde kesilmiş bir kumaş dikilir.

hepsi tam bir [ay] şeklinde konulur., [burun üstüne] yirmilik veya Mahmudiye Altını dikilir. Bu şekilde hazırlanan süs gerdana asılır. Tam göğüs üzerine gelecek yere, kenara birkaç tane beşibiryerde koymak adettir. Bu beşibir yerde-ler tam açık ve çıplak göğüse temas halindedir. Bazan, Beşibir-yerdeler, yerine Keramise Altın-larında dikilir.

Alıç Altını

Buna Göbek Destesi'de derler. Buda Alın Altını gibi bez üzerine yapılır. Biçimi, alın altından takılarak kopçalı iki ucu tam göbek üzerinde birleşecek gibi yapılmıştır.

Yapılışı şöyledir.

Dört ucu kopçalı olan, iki santim genişliğinde iki bez parçası üzerine yirmilik denilen Altınlar dikilir,

Göbek üzerinde birleşen iki kolun iki meme üzerinden geçmesine dikkat olunur.

Göbek Altını

Gerdan Altını gibi ipek kaytana dizilir, sekiz dizi halindedir. Göbek üzerini kaplayacak şekilde takılır.

Bu diziler yapılırken kullanılan altınlar çeşitli de olabilir. Her ailenin servet derecesiyle mütenasip-

Pazvand

8 -10 Santim uzunluğunda, iki santim genişliğinde, boru gibi, yuvarlak gümüş bir süstür. Bunun içi boş olup bir ucu kapalı diğer ucu ise kapalıdır. Burasının kapağı açılarak içine muska konulur. İki ucundan zincirle boğaza takılır. Borunun her tarafı kabartma işlerle işlenmiştir. Borunun alt tarafında altın takmak için ufak halkalar vardır. Bu halkalara yirmilik altın takılır.

Koltopu

Buna İğil'ül'da derler, bir çok çeşitleri vardır. Bilezik gibi kola takılır.

Askı Zinciri

Bunlarda, Maşallah, vardır. Hususî bir şekilde yapılmıştır. Maşallah yazılı gümüş ve üzeri altın yaldızlı, beşibirlik'ten büyük bir tılsım olup Alınaltını üzerine takılır.

Saç Altını

Eski zamanlarda saçlar örülür ve bunların uçlarına zencir veya kaytana bağlayarak takılırdı. Örgü uçlarına takılan bu altınlara Saç-altını derlerdi.

Saçbağı

Püskülün üstünden takılır, buna Uç'ta derler. İpek kaytana dizilmiş, perpere ve şemseleri vardır.

Kemer

Bunun çeşitleri şunlardır.

1) Yılankavu 2) Âbâniyye 3)
Taslı 4) Hâısr, 5) Halka 6) Arpa-
cıklı 7) Paftalı.

Bilezik

Bunun da şu çeşitleri vardır.

1) Altın Telkârî 2) Gümüş
savatlı (Kaplamalı) 3) Paftalı.

Küpe

Bununda Çorum'da şu çeşitleri
yaşamıştır.

1) Gül 2) Halka 3) Salkımlı
4) Badem 5) lira yarımı 6) lira
çâreği 7)

Yüzük

Küpede saydığımız çeşitlerin
aynı yüzük'te vardır. Ve zümrüt,
Elmas Yakut, Cevahir Yeşim Sey-
rani, Cehennemtaşı, Hakık, Mer-
can, Kehrübar. İnci, Altın, Gümüş,
gibi kıymetli maden ve taşlardan
yapılır.

Gönlardan Derlemeler :**(MİRAC NAME'İ ŞAH HATAI)**

(Ele geçen bazı beктаşı nefesleri)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Geldi Cebrâil çağırdı yâ Muhammet Mustafa
hak seni mirace okur Davete kadir hudâ

Evvel emanet budurki birde rehber tutasın
Kadimi erkâne yetüp tarıkı müstekıma

Muhammet sükûte vardı yoktur şimdi bir aziz
Muhammet belin bağladı geldi anda cebrâil

İmdi senden el tutayım hak buyurdu Mustafa
İki gönül bir edüben yörüdiler dergâhe

Vardı dergâh kapusuna gördi bir Arslan yatur
Arslan anda hamle kıldı başa koptu bir fenâ

Buyurdu Ser kâinat korkma habibim deyu
Hatemin ağzına vergil Arslan ister nişane

Muhammet hatemin verdi Arslan anda oldu sakin
Muhammede yol verildi Arslan gitti nihane

Vardı hakkı tavaf etti evvel bunu söyledi
Ne yeğin şirin var imiş haylu cevretti bana

Gördi bir biçare Devriş heman yutmak diledi
Ali bile ola idi dayana idi ol şaha

Ey benim sırrı devletim sana tabidir habibim
Eğilüp secde kıldı Hazreti emri Allaha

Kudretten bir savt geldi südü alma Baldan al
Muhammet destini saldı nuş etti azamatullahe

Süleyman anda hazır idi şeydullahin diledi
Bir üzüm danesin koydu selmanın keşgölüne

Doksanbin kelâm danıştı iki gönül dostuna
Tevhidin armagan verdi yer yüzünde insana

Ayak üzerine kalkın ümmetini diledi
Cümleside secde kıldı, oldem emri Allaha

Muhammed de sürdü yüzün hakka teslim etti özün
Selman getürdü bir üzüm Hasan Hüseyin ol şahe

Kudretten bir el geldi erdi ünü şerbet çaldı
Mnhammet hatemin gördi uğradı bir müşkil hale

Ol şerbetten biri içti cümlesi oldu hayran
Muminin müslüm uryan büryan girdiler hep sema'â

El çırpuben dediler Allah Allah hu Allah
(Muhammet) bile kalktı kırklar ile simaâ

Muhabbet galip oldu erkân yeriri buldu
Muhammedi gönderdiler hatırlar oldu safa

Muhammet evine vardı Ali hakı tavaf kıldı
Hatemin önüne koydu dedi saddak murtaza

Evvelisin ahirisin ey vilâyet sahibi
Cümleside sana bağı dedi şahi evliya

(Şah Hâtayım) Vakıf oldu çün bu sözü söyledi
Hak söze inandıramadı özü çürük ervaha

Derviş Hatayi

Gel gönül okuyalım ismi azam duasın
Lâfeta illa Ali la Seyf illa zülfikar
İlla billah issine ol yur gönüller päsini
Lafeta illa Ali la Seyf illa zülfikar

Zülfükar, taç, düldül, geldi Ali destine
Alim aldı zülfükari gitti Küffar kastine
Hem yine yazılı idi zülfikarin üstüne
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

Yusufu zindana saldı Yakubunu kıldı zar
Yusufa yine bu düâ idi zindan içre yâr
Yer ile gök hem bu düâ ile kılmıştır karar
Lâ feta illa Ali la seyf illa zülfikar

Alim geçti ol devin evvel bağına
Alim çekti ol Devi evvelce hicran Dağına
Bir Hurmanın çubuğıyle bendetti parmağına
Lâ feta illa Ali la seyf illa zülfikar

Baki -deyil işbu dünya bivefadır bivefa
Eyyube verdi mihneti çok ceviri ile cefa
Eyyup düayı okudu buldu derdine şifa
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

Ol münafıklar bu harfin manasına ermedi
Mansuru dâre Çektiler dedigünden dönmedi
Halilullah düa ile Nâr içinde yanmadı
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

On sekiz yıl Kaf Dağında cenk etti Hamza tamam
Kırar idi Kâfiri vermezdi zerrece eman
Dün günü bu düayı okurdu her zaman
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

Musâ hem ol tor dağında Hakka münâcaat eyledi
Ehli hak değildi Nümrut Münacatın neyledi
Evliyalar Enbiyalar bu kelâmi söyledi
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

Dünü günü çağırırlar ya Muhammet ya Ali
Muhammetle Ali idi iki cihan serveri
Her Gazâde bu düayı okur idi ol Ali
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

Herkimlerki okur ise daima bu düayı
Kalmayısar gönlünde zerrece bir gümani
Bu düa ile temamdır hem dini hem imani
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

Süleymanın barmağında Bürhan idi bu düa
Hem gine her hükmümede ferman idi bu düa
Ahretede gereklü bir derman idi bu düa
Lâfbta illa Ali la seyf illa zülfikar

Çekilüp Miraçtan gelürken ol hatemül Enbiya
Hatemin ağzına attı dişledi ol murtaza
(Derviş Hatayının) virdi oldu şimdi bu düa
Lâfeta illa Ali la Seyf illa zülfikar

Nuksanî

Candan bir Kâmile hizmet eylesen
Salar aşk narine bişirir seni
Teslim olup her sözünü söylersen
Korkduğun bellerden aşırır seni

Yalançı kallaşa hizmet eyleme
Mutlak münafıktır ülfet eyleme
Üstüne harfile gelse söyleme
İblisten eşettir şaşırır seni

Dilde kuru ikrari muhabbet çoktur
Zerre hak nişanı kalbinde yoktur
Batının görmezsin sen deme haktır
Dar kaptı kaynama daşırır seni

Zehir ilmi çoktur mahluka satar
İllerin bağında şakiyup öter
Bağına girmeden yakandan tutar
Pirin divanından düşürür seni

(Nuksaniyim) sakın uyma her cânê
Bin can içre bir can yeter İrfane
Kusuru senden bil atma yabâne
Nefsin bir ateştir Bişirir seni

Irfanî

İbtidâ aşıkâ bade verende
Bu aşkın meyidir al iç kan derler
Bu aşk ile sevdâ indi serime
Anın için mahşerece yan derler

Sevdiğim sır ile olmuşam dindâr
Aşkın can evine serdi bir minder
Zelha ile Yusuf Davud İskender
Çekti bu sevdâyı Süleyman derler

Ener ister isen aşıkı sadık
Her kişinin yarı kendüne lâyık
Ara yerden eksik olmaz münâfık
Eksik deyil güle bir tiken derler

(Irfanî) gülmezse sende gülmezsin
Sevdâ ne olduğun sen hiç bilmezsin
Bin mânâ söylesem sen inanmazsın
Sana Türkmen deyil Terkîman derler

Not

Bu Şiirlerde hususi ellerde bulunan
bir Cönkten derlenmiştir.

URLU DAĞI

*Hey Urludağ, Urludağ!
Her tarafın nurlu dağ.
Dere, tepe, meşe, Çam;
Eteklerin bahçe bağ.*

*Semaların saf parlak;
Suların tatlı berrak.
Kıvrım kıvrım akıyor
Karşında kızılmak.*

*Köylerin yıldız gibi,
Fidanların kız gibi
Abühayata benzer
Kaynakların buz gibi.*

*Yayladır başın senin,
Tükenmez aşın senin,
Hazinele saklıyor « / »
Toprağın taşın senin.*

*Yaylanın sağı, solu
Altın başakla dolu.
Selam verip geçiyor
Çorum - Çerikli yolu.*

*Yemyeşil dik yamaçlar,
Türlü türlü ağaçlar,
Fildişile daranmış
Sanırım sırma saçlar.*

*Oh, ne güzel durur sun;
Yareme em vurursun.
Sana balta vuranın
Parmakları kurusun,*

*Kartal en yüksek yerin;
Kış ayazdır yaz serin,
Seni; gezince Rahmi
Ah çekti derin derin,*

*Gezici Baş Öğretmen
R. R. Tankaya*

« * » *Karadonuşa köyünde Simli kurşun madeni görülmüştür.*

Uyuz [Gale]

Halen memleketimizde sık görülen hastalıklardandır. Halk arasında Şekersizlikten husule geldiğine dair bir kanaat varsada amili sarceptes scabieuX adlı bir parazittir. Hastalık hastalardan sağlamalara temasla geçer.

Parazitler el parmakları arası kolların ve bacakların iç yüzleri ve karın derisi gibi cildin daha ziyade ince olduğu bölgelerde yerleşerek en fazla geceleri olan kaşıntı yaparlar. Bu kaşınma neticesinde açılan sathi yaralardan giren cerahat mikropları uyuz yaralarını

meydana getirirler. Bunlardan uyuz için karakteristik olan bir tanesi tenasül aleti üzerinde husule gelen Uyuz Şankırı (Chancre ScabieuX) dir.

Hastalıktan korunmak hasta kimselerle teması yoketmek ve elleri temiz tutmakla mümkündür.

Hastalığın tedavisinde pek muhtelif formüller bulunmakla beraber ekserisinde kükürt bulunur. Sabunla iyice yıkandıktan sonra ilaç sürülür ve çamaşır değiştirilir ve çamaşırılar iyice kaynatılır,

Dr. Nurettin Kutluk

Kızıl Irmak

Akıyorsun sular ellere doğru
Bir damlanız olup katısam size
Bak ne kadar yanık Irmağın bağı
Sendemi hasretsin yoksa denize

Kimi yerde coşkun coşkun çağlarsın
Kimi yerde için için ağlarsın
Bu halinle sen ruhumu dağlarsın
Ufuklar önünde geliyor dize.

Osmancık Ağs. 944
Dr. N. Kutluk

Son Bahar

Gene geldi son bahar, her taraf soldu işte
Yeşillikler sarardı renk tahvili bu mersim;
Güle hasret bülbülde ölecek bu gidişte
Feryatla öter bülbül artar benim yeisim.

Her güzel şimdi solgun birer cansız Hayaldir
Bir yaprak çırpınıyor öleceğim ben diye,
Benzi uçuk yaprağa sordum ki bu ne haldir,
Ağladı, cevap verdi son baharın bekle diye.

Remzi Küniçen

Gönül

Ağla gönül ağla, baharın öldü
Her taraf şen iken, sen ıssız çölde,
Baharla açılan şen, çiçek soldu
Bak yalnız baharın enkazı elde.

Bülbül ötem dese, gülüde yoktur
Bu sahra pek uzun cefası çoktur;
İstersen sahrada yine de koştur
Beyhude tükenmez bu ıssız belde.

Remzi Küniçen

Zafer

*Zafer Türkün şanıdır, Türklüğün nişanıdır,
Zafere doğru koşan Türkün bu öz kanıdır.*

*Savaşta erlerimiz arstandır direr, birer,
Ordumuzun alınna yazılmış işte zafer.*

*Tarih bunu gösterir, Türk, adın duyan titrer
Türk savaşta galiptir, Türke verilmiş zafer.*

*Yurduna yan bakmanı düşünmez, çiğner, ezer,
Türkün Harpte gayesi, yalnız zaferdir, zafer*

*Yurt uğruna Şehitlik erin son rütbesidir;
Bu ses benim değildir, bir şehidin sesidir,*

Remzi Künüçen

Çorumda Söylenilen Atalar Sözü

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Baş tarafı (45) inci sayıda

(4)

Çıbık iken çit hezen iken küt
Çektiğin virde bak
Girdiğin yurda bak

Çerçi başındakini çağırır

Çırpılmış Ahlat gibi

Çok söyleyen çok yanılır

Çalma kapını çalarlar kapını

Çatalkazık yere batmaz

Çalıyı tepesinden sürüyor

Çalarsın kesmez dürtersin geçemez

Çalar almaz

Çaya varmaktan çemrenme

Çabalayan gider çüte

Çirkefe taş atma üstüne sıçrar

Çirkin bürünür güzel görünür

Çok naz aşığı osandırır

Çok medihden zem çıkar

Çok gezen çok bilir

Çok başlı çoğan kaynatmış

Çok gülen çok ağlar

Çok söyleme yüz­süz olur

Çok yüzverme arsız olur

Çakmaktaşının büyüğündende ateş
çıkar küçüğündende

Çiğ yumurta soyulmaz

Çiftçi yağmur ister

Yolcularda kurak

Cümlesinin muradını veren hak

Çocuk dediğin düşe kalka büyür

Çocuğu işe sal arkası ile bile var

Çıkmadık canda ümit vardır

Çiğ yemedimki karnım ağrısın

Çiğene Çiğeneye çatmayınca

kasnak kimin bogazına geçeceği

belli olmaz

çay gider kumu kalır

Çivi çiviye su sancıyı söker

Değirmenci un bulamaz yemeğe

Değirmene vardım derdimi yanmaga

değirmen başladı çırçır dönmeğe

Düşman düşmana küçük taş atmaz

Dağ daga kavuşmaz emma insan

insana kavuşur

Düğenini sürerim bokuna karışmam
 Deli tavuk gibi dolaşiyor
 Dogacak oğlan bo - ... dan belli
 olur
 Demiri tavunda döverler
 Deptim keçe sivrittim külâh oldu
 Dağ diye dangırdama dağın kulağı
 olur
 Dananın altından bızağı arıyor
 Dokuz kodak anası gelin bunun
 neresi
 dokuz bebek ile mağaradami kaldın
 Dolu desti su almaz
 Damarına göre kan almayı bilir
 Dok ne bilir acım halinden
 Dokuzdan biri insan
 Dabanı güneşletti sakalı yıldıza
 dikti (1)
 Doğru soyleyeni dokuz köyden
 kogarlar
 Dağdaki gelirden bağdakini kovar
 Delinin tahdadan davulu olmaz
 Deliğine göre yama vurmali
 Delinin altında bir cık cık var em-
 ma bilmem ovacık bilmem kavacık
 Deden yok dede paran yok şükret
 yezit olduguna
 Düşenin dostu olmaz
 Damla damla göl olur
 Dirgene dayanmayan porsuk har-
 mana gelmez
 Dil yarası onulmaz
 Dadanmış kudurmuştan beterdir

(1) öldü demekten kinayedir

Dert benimde tasa seninmi
 Dert saklayanda kalır
 Desti kıranda bir suyu getirende bir
 Denniz yanarmı ihtimaldir yanar
 demişler
 Denizi geçipte çayda boğulma
 Deniz suyu gibi ne içiliyorsun ne
 geçiliyorsun
 Dünyayı söbelipte karnınami so-
 kacak
 Dostluk kantar ile alışveriş mis-
 kal ile
 Dos dostun aybını yüzüne söyler
 Düşenin dostu olmaz
 Düş uykudan sonra belli olur
 Dinliyen sivrisinek saz dinleye-
 meyene davul zurna az
 Dipsiz kül k boş anbar doldur
 boşalt
 Dağ başından duman eksik olmaz
 Dünyada adam adama lâzım olur
 Dünyada bu analar neler doğurur
 Dil bir kulak iki bir söyle iki dinle
 Dünya bir böğrek (1) yağlıdır yi-
 yebilene aşk olsun
 Dünya bir karadenizdir ne içilir
 nede geçilir
 Dünyade her iş biter
 Amma kösenin sakalı bitmez
 Dediği dedik öttürdüğü düdük
 Diri baş dirliğini görür
 Dam direk üstünde durur
 Dil gönlün keçesidir
 Dostun belası düşmandan beter
 olur

(1) Böprek

Deli ile getme yola başına gelir
 türlü bela
 Denize düşen usturaya sarılır
 Dost başa düşman ayaga bakar
 Dinsizin hakkından imansız gelir
 Demir unun taput mihıra tebdil-
 eden Allah
 Deveyi yardan uçuran bir tutam
 ottur
 Devenin yükünden onmadıkki Si-
 den onayım
 Döğüşte yumruk aranmaz
 Dertsiz baş sokuda daş
 Dert inledir aşk söyledir
 Dostsuz düşmansız bir Allah
 Dibi görünmiyen suya girilmez.
 Devriş Devrişi tekkede Hacı
 Hacıyı Mekke de bulur.
 Deliyi düğüne davet etmişlerde
 kırk gün uyumuş.
 Deve ile bulgur yeme üstüne
 kusar.
 Deve gibi arkaya sime
 Deveci ile konuşan kapuyu bü-
 yük açar.
 Deveye kalk oyna demişler
 Çam ile Çardak S... me demiş
 Deveye binip yar altına sinme.
 Denizdeki balığa bazarlık olmaz.
 Durdu durduda turnayı gözün-
 den vurdu.
 Deli ile Serkaş aklına geleni
 işler.

Deveye purç lâzım ardınca bo-
 yunu uzata.
 Deme kış yaz oku yaz
 Dokunma Asıla haberi olmaz.
 Dilden gelen elden gelse Dağı
 Dağ üstüne korlardı.
 Dörttepe dömuzu gibi dört ta-
 rafı dolaşma.
 Dibi görünmiyen kaptan su içme
 Dilim seni dileyim dilim dilim
 senden çektiğim hep acı zulum.
 Dilden gelen elden gelse gedâ-
 lar kalmaz hep zengin olur.
 Düşte görse yoyulmuyacak iş
 olur.
 Devenin önü Engürüye indi
 Deptim geçe sivrittim külâh ol-
 du.
 Dur dedim durmadın kerhanada
 koy büzüğünü kaynasın tarhanada.
 Diğdısının diğdısı dış kapının
 düğdüsü.
 Deliye yel verirler eline bel ve-
 rirler.
 Dam yanar Sıçancıklara kadro-
 lur.
 Davet hak varmayan akmak
 Deynekle bir toy vurmuşlarda
 bu deynek toy vuruyor diye kırk
 yıl saklamışlar.
 Düğün girmiyen ev olurda ölüm
 girmiyen ev olmaz.
 Darlıkta dirlik olmaz.
 Dokuz söz bir büğlük yerine ge-
 çer.
 Divar eğildiği tarafa yıkılır.

Temmuz Ayı Zarfında HALKEVİ Çalışmaları

1 - Evimiz kütüphanesi her gün halka açık bulundurulmaktadır.

2 • Spor Şubesi odasında Ping-Pong oyununa mahsus masa bulunduğundan gençler bu oyunu oynamak suretile güzel vakit geçirmektedir.

3 - Musiki Şubesinde haftada iki gün muntazaman tedrisat yapılmakta ve gençler her gün şubede müzik çalışmalarına devam et-

mek suretile musiki tedrisatına önem verilmektedir.

4 - Temmuz içinde evimiz salonunda bir aile toplantısı yapılmıştır.

5 - 24 - 8 - 944 Tarihinde (Lozan) yıl dönümü evimiz salonunda parlak bir törenle kutlanmış, bu münasebetle günün önemini belirten heyecanlı söylevler verilmiş, unutulmaz tarihî hatıralar anılmış, büyüklerimize saygı ve tazim telgrafları çekilmiştir.

ÇORUM'A TÂBİ FİRUZ ve AKVİRAN KARYELERİ HALKININ SİPAHİLERİ MEHMEDDEN ŞİKÂYETLERİNE DAİR

(Bu vesikanın baş tarafı 49 - 50 nci sayfadadır.)

No. 380

üzerlerine bırakub badehu narh-ı carıden ziyade kırkar ellişer akçaların alup ve mahsul zamanında eda edeyim deyu cebren elli kuruşların alub badehu vermeyüb ve her bir karyeden her sene badihava namına otuzar kuruşların ve ev başına birer batman pekmezlerin aldugundan maada âhir top- rakda ziraat edersiniz deyu her yıl on ikişer müd terekelerin alub ve karye-i mezbureden Hüseyin Koca nam kimesnenin otuz kuruş kıymetli bir reis katırı ile yirmibeş kuruş kıymetli bir reis atın alup bir akça vermeyup ve Hacı Ahmed nam kimesnenin dahi elli rıyal kıymetli bir reis katırın cebren alub ve Hacı Bayram nam kimesneye dahi üçyüz değnek urub kırk kuruş kıymetli bir reis katırın alub zulm ve tead- di etmekle canib-i şer'ıdan mez- bure mürasele gönderilüb şer'i

şerife davet olundukda mürase- leyi pâreleyüb bunun emsali teca- vüzünün nihayetli olmadığın bildi- rüb hukm-ü humayunum rica ey- lediklerin arzylediğ gün ecelden mezburihzar-ı şer' olunup ashab-ı hukukun şer'ile teveccüh eyliyen hakları bittemam alıverilüb teal- lül ve tereddüd eder ise orduy-ı humayunum mahalli memure va- rınca mezbur kaleye konulub hap- solmak emrim olmuştur. Buyur- dum ki vusul buldukda mezburu şer'i şerife ihzar ve ashab-ı hukuk ile beraber edüb mukaddema bir defa şer'le görüleb fasl olmiyan hususların tamam hak va adl üzere teftiş ve tefahhus eyleyüb göre- sin. İlâm olduğu gibi ise olbada muktazai şer'i kavimle amel olub ashabı hukukun şer'ile te- veccüh eyliyen hakların alub huk- medüb geru bikusur alıveresin Şöyle ki ashab-ı hukukun şer'le teveccüh eyliyen hakların ver-

mekde tereddüd eder ise orduy-i humayunum mahalli memure varınca mezburu kaleye koyub habsedüb minba'd emri şerifime muğayir kimesneye iş ettirmiyesin 21. N. 1046. (1636). Mühimme defteri. 87. Sa. 61

No. 381

ÇHRUM SANCAĞI MÜTESELİMİ OLAN MAHMUD'A HUKUM KI,

Yüzdepare kazasında vaki kan-kırı yanında Ovacık' nam pazar köyünde Ahmet nam kimesneyi gürcü, İdris, arab nam köleleri ile kürd nam hizmetkârı yatur iken biraderi ile katil eyleyüb sekizyüz altun ve bin riyal kuruş ve iki samur kürk ve bir gümüş şem'dan ve iki kemer kılıç ve bir acem kılıcı ve iki sedef ve cevherdar tüfek ve dört at vesair bazı esbabın götürüb firarederler iken Çorum canibine vardıklarında mezburuları sen tutub miriye aid eşyayı merkumdan ahz ve kabz eylediğin ilâm olunmağın imdi başın sana gerek ise ol şeyleri ve kadiya verdüğün her ne ise cümlesini berveçhi tacil âsitaneyi saadetime göndermek için Sivas Defterdarına teslim eyleyüb temessük alüb ve atları ve katilleri dahi sicil ve hoccet olun-

dukdan sanra Defterdar-ı mumaileyhe teslim eyliyasın ki mezburları katil eyledikleri mahalde şer'ile haklarından gelinmek babında ferman-ı âlişanım sadır olmuştur. Buyuadum ki vusui buldukda sadır olan emrim üzere amel edüb dahi başın sana gerek ise asla teallül ve tereddüd etmeyüb kabz eylediğün eşyayı ve kadiya verdüğün her ne ise cümlesin ve atları ve katilleri sicil ve hoccet olundukdan sonra Defterdar-ı mumaileyhe teslim eyleyüb ve teslim ettiğine temessük alub mezbur şakilerin mahallinde şer'le haklarından gelesin deyu müekked emir yazılmıştır.

15 Cemadiyelahir 1052 (1642)
Mühimme defteri, 89. Sa. 22

No. 382

HOCA AHMET VE HOCA YUSUF VAKFINA DÂİR VESİKALAR.

No. 382

Evkafı mülhakadan Hüseyin âbat kazasına tabi Eskiyyapar nam karyenin Vakıf Malikânesinin on sehinden altı sehmi der tasarrufu Hoca Ahmet Hoca Yusuf ber mucibi defteri Umur bey ve üç sehmi Hatayibin Âlim Hacı ve bir sehmi Mülki Piri Mehmet Deyu

Defteri Hâkanide Mükayyet olup Mezbur Mil i Piri Mehmedin bir sehminin nisif hissesine Mutasarrıf olan İsmailin elinde bulunan Atık beratının Teçtidi. (1) Safer 1258

No. 383

BERATI ALİŞAN OLDURKI.

Nezaretü Evkafı hümayunu mülukâneme mülhak Evkaftan Medinei Çorum Mahallâtından Emir Ahmet mahallesinde vaki Kırklar Medresesi demekle maruf medrese derununda vaki Cami'i Serifin İmamı olmadığından derdest olup takdim olunan vakfiyede münderiç vazife ile İmamet cihetinin tevcihine dair varit inha üzerine kaydı bil ihraç muamelei kalemlyesi ledeyil icra canibi mahkemei teftişi evkaftan olunan ilâm mucsbince Ashabı Hayrattan Damad zâde Ebu Bekir bin Feyzullahın Medinei Mezburede Uncular Sukunda bir bab ve moytaplar Sukunda bir bap ki ceman iki bap dükkânları vakfının derdest olup dekâkini mezkûreler ahare icar olunarak hasıl olan

(1) Bu berat Sureti Çorum Evkaf Dâiresi Sicil defterinin 38 No. da yazılıdır.

galesi camiye şerifi mezburda İmam olan kimesneye verile deyu Şart ve tayin eylediği musarrah ve ol vechile kayıt ve ihticace lâyük olan bir kıta vakfiyesi bi ibareti ha evkaf muhasebesine kayitle sahibi vedinde ibka ve dükkâni mezkûrler Galesine mutasarrıf olmak üzere Medinei mezburede Emir Ahmet mahallesinde vaki Ömer Cami'i Şerifinin İmamet ciheti erbabı ehliyetten Camii mezbur hatıbu işbu Rafi, i tevki'i Refi işşanı Hâkani Esseyyit Salih bin Ahmet Zide Salaha-huya ber mucibi nizam binnefis bila kusur edâyi hizmet etmek ve terk ve tekâsül eder ise refinden ahare verilmek şartile bittevcih yedine beratı Âlişanım ita olunmak babında canibi nazaretü evkafı hümayunumdan ilam kılınmak ile mucibince bittercih berat ita olunmak fermanım olmuş bin ikiyüz seksen senesi şavvalının dokuzuncu günü tarihile verilen rüüsü hümayunum muciebince bilkayt bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh ber mucibi vakfiyei mezbure dükkâni mezkûrler galesile İmameti mezbureye şartı mezkûr üzere mutasarrıf ola şöyle bileler alameti şerifeme itimad kılalar tahri-

ren Filyevmlâhdi ve İşrin min Şehri Cemaziyel ülâ li sene ihda ve semanın ve mieteyn ve elf 1281

Be Makami Kostantiniye

No. 384

DERİ DEVLET MAKİNE ARZI
DÂİYİ KEMİNELERİDİRKI

Nazareti Evkafı hümayunu mülukâneye mülhak evkaftan Anadolu da Ankara vilâyeti dahilinde kürsiyi liva bulunan medineî yozgat Sancağına mülhak Çorum kazasının vaki Emîr Ahmet Medresesinin Müderrisîne mahallei mezbur sakinlerinden Şerife Fatma Hatun Pinti Mehmedin Ayvalı Karyesi hissesile Çöplük hanı denmekle marnf han hissesi vakfı mahsulünden olmak üzere vazifei muayyene ile iki rubu hisse müderislik cihetine bin ikiyüz yetmiş dokuz senesi Şehri Rebiülâhîrin on yedinci günü tarihile Müverrah bir kıta Berati Şerifi Âlişan ber vechi munasafa iştiraken Mutasarrıflar olan Kazai Mezburda Sağrıci mahallesinin on yedinci hanesinin birinci nümrusunda mukayyet esseyyit Salih Efendi İbni Ahmed ile Mezbur Salih Efendinin karındaşı olup tahriri nüfustan mukaddem Mahmiyyei İslambolda Kirazlı Mescit Medresesinde Sa-

kin Esseyyit Mustafa efendi İbnil mezbur Ahmet Efendiler nam Hallifelerden Mezbur Esseyyit Mustafa Efendi Halife bu esnada bila vellelet vefat edüp ciheti merkumun nisif hissesi mahlûi ve yeri hali ve hizmeti lâzıması muattal kalmakla mütevaıfayı mezburun şeriki ve karındaşı işbu baisı arz feragati mezbure Esseyyit Salih Efendi Dâileri Kazai Mezbur Meclisinde Makud Huzuru şerimeâli Ukudda Halâlival merkum Evkaf Müdürü Fütüvvetlü Hasan Hayri Efendi tarafından vekili müsecceli şerisi hoca zâde Abdullah efendi ile heyeti meclisi idare haziran oldukları helda ledeyil imtihan ehliyet ve istihkakı zahir ve mütevaıfayı numayan olmakla nisif hissesi ciheti merkume nizamına tatbikan merkum esseyyit Mustafa Halifenin Mahlulundan vazifei Meşruhasile müştereki mezbur esseyyit Salih Efendi Halife Dâilerine Uhdesinde bulunan nisif hissesine ilhakan tevcih ve yedine müceddeden bir kıta berati şerifi Âlişan Sadaka ve ihsan buyurulmak recasına bililtimas dürerbari madelet karara arz ve ilam olundu Bakı Emrû Ferman Hazreti Men lehül emrindir Filyevmil hamis Min Cemaziyel ahirli sene Sitte ve semanın ve mieteyn ve elf 1286

No. 385

EVKAFI CELALİYEDEN DAMAD ZÂDE VAKFI HAKKINDAKİ SENET AYNENSİCİLLİ EVKAFI KAYT EDİLMİŞTİR.

Çorumda vaki Evkafı Şerifeden Hoca Ahmet Hoca Yusuf Vakfından Çoruma Mülhak Büket, ve Karabürçek, ve Anbarcı ve Ulu Köy, ve Aksungur, Karyelerinden ve Mecitözüne Mülhak Kürtler Köyü, ve Sarılık, ve İlköy, Kalemî Karye ve mezraalarından ba berati âlişan alınmakta olan. Maşruta vakfından Çorum Mevlevi hanesinde itamı taam olunmak üzere zaviyesine umum hasılatından zaviyedarlığına bir hissesinin itası 11 şavval 1285 tarihli İstar buyrulub Mevleviyyeti mezkûre Meşihatine tayın buyrulduğum yedimde olan berati âlişani mucebince hasılatı mezkûrden rübü hisse vakfı mezkûr mütevellisi Damad zade Osman Efendi dahi terk eylediğinden ve tarafımdan kabul olduğundan Zaviyedarî mezkûre ait rübü hissenin ahzile şartı vakıf mucebince sarfedilmek ve burübü hisseden ziyadesine alaka etmemek üzere işbu mukavele senedi mahzarı şuhudda bittemhir verildi 13 zilhicce 1292

Şeyhi Mevlevi
Mehmet İzzet

ŞAHİTLER

(Kürt Zade İmam Hacı Mehmet)
(Kaleli Zade Esseyyit Halil Rüştü)
(Çöplü Zade Esseyyit Ali Rıza)
(Tütök Zade Hüseyin Elvan)

No. 386

ÇORUM MEVLEVİ HANESİNE MEŞRUTA KURAI MEVKUFE VE MEZÂRİ

Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf Vakfından olup mütevellî senedile dörtte bir hissesi Çorum mevlevi hanesine,

Hassı hümayun dahilinde İbrahim Çayırı mezraası,

Mecitözünde Ebrim Gücek Nisfî, Büket Karyesinde köy yerî, Aksungur karyesinde nisif,

Karabürçek karyesinde Rübü hisse,

İskilpte Anbarcı bedeli,

Mecitözünde Çorak kalemî denilen Çorak İlköy, Yakupaga Çiftliği, Sarılık karyesi, Kürtler mezraası, Gökçepinar, Karagözoymağı,

Çorumda Eskiyapar bedeli Sülüs sahibile kırkta yirmidört hisse itibarile.

Amasya mevlevi hanesine Meşruta kurayî mevkufe ve mezârî. Eymirikebir katyesi nisif, Eymiri sağır karyesi nisif, Akçakaya karyesi nisif, Enbiyapınarı karyesi

Kırkdilim karyesi, Feyruz karyesi
Şeyh dâresinde Mezraa,

No. 387

Bin ikiyüz doksan üç senesi Şabanı şerifin onbirinci günü tah-tâli bahtî Osmanî üze Cülusu hümeyunu meymenet Makruni mülâkânem vaki olup umumen tec-didi berat olunmak kaidei meriyyei saltanatı seniyyeden bulunmuş olduğuna binaen memaliki Şahânemde bulunan bilcümle hademet evkef ve saireye canibi hazinesi evkafı hümayunundan ita kılınmış olan beradati şerife kuyudiyile tatbik ve muamelatı akli-miyyei sairesi tetkik olunarak muciblerince ashabiyedlerine teç-diden berati alişânımın itası lüzumu sadır olan fermanı alişânım iktizasından görünmüş olmakla lieclil teçdit taktim kılınan beradati şerifei mezkûreden evkafı mülhakadan Çorum kazasında vaki Ahmet Hoca vakfının ber-veçhi Maşruta Tevliyyeti bin iki-yüz yetmiş yedi senesi şabanının on üçüncü günü tarihile uhdesinde olduğu kayden tebeyyün eden ev-ladı vakıftan işbu rafi'i tevki'i rafi işşani Hakani esseyyit Osman İbni Mehmet zide kadrihuya tec-diden bu berati hümayun verildi. Mumailiyh kema fissabık beher

sene muhasebesini rü'yet eyle-mek üzere Mutasarrıf ola tahri-ren filyevmissabi aşer minşehri Cemaziyelahir sene Erbaa ve Salasemie ve elf 1304

No. 388

Evkafı mülhakaden Çorum kasabasında vaki mevlevihane za-viyesi bundan yüz sene mukad-dem Fatma hatunun üzerine bina eylediği Medresenin yanında bu-lunan türbe ve iki bab oda ve havzu şamil olup buna mezkûr medrese müderisi ve mütevellisi tarafından vuku bulam müdahelenin meni hakkında Şeyhi Esbak Mustafa dede tarafından olunan istita üzerine mahalli mezkûrün zaviye olmak üzere başka ve müderris ve mütevellî tarafından vuku bulan iddiaye mebni Kazai mezbur meclisinden verilen maz-bata münderecatı işbu mahalli mezkûr medresenin dershanesi namile terki hakkında dahi başka olarak evamiri aliyye istar olunmuş ve zaviyyei mezkûreye bu kere Şeyh tayin olunan İzzet Dede dahi mezkûr zaviye mahal-lini iddiada ısrar edüp açıkta bı-rakılması tecviz olunamayacağından ve mahalli mezkûrün beynel-ehali zaviye arsası namile müş-teher olması cihetile mümkün ol-

duğu halde mahalli mezkûrün ta-mirile hasılatı mevlevihane olmak üzere terki ve olmadığı surette kasabai mezkûrenin Azap Ahmet mahallesinde Müftiye esbak Mâ-den zade elhacı Mehmet Hilmi efendinin ihya eylediği ve elyevim dört bin kuruş sarfile tamir oluna-cağı taktirde Tekye şeklinde ka-bili sükna olacak iki bab oda ve bir bab semahane ve bir miktar havli ve mai'lezizi müştemiil ma-hallin bir Gûna mutasarrıfı olma-yup hali olduğundan müteveffayı mumailiyhin mahdumları mehmedi Said ve Ahmedî münip ve musta-fayı Lebib efendiler dahi mevlevi hane zaviyesi olmasına muvafa-kaat eylediklerinden bahsile icabı-nın icrası Yozgat meclisi idare-sinden ba mazbata iş'ar olunması üzerine tetkikati kuyudi lazımaları ledel icra mezkûr mevlevihane zaviyesi vakfının yevmi bir akca vazife ile zaviyedarlığı mumailiyh İzzet dedenin vakıfai mezkûresi Ashabi Hayrattan Şerife Fatma Hatun ibni Ahmedin Emir Ahmet mahallesinde vaki medresesi vak-fının tevliyyet ve vazifei muayye-ne ile müderrislik cihetleri dahi Seyyit mehmet Sadık bin İsmailin baberatı âli elyevim uhdelerinde olduğu ve münaziunfiha olan za-

viye mahallinden dolayı mukad-dema vuku bulan deavi üzerine tarafeyn mahallince bilmuhakeme tanzim ve ita kılınan ilâm muce-bince mezkûr zaviye mahlulünden zikrolunan zaviyye terk ve müah-heren Zaviye olmak üzere istirdadı haklarında tevarihî malûme ile evamiri şerife istar ve ita kılın-dığı misillü mahalli mezkûrün zik-rolunan medreseye terki için iki-yüz kırkdokuz tarihli te'kidi havi katiyyül mefad diğer emri şerife istar olduğu Cihed Kaleminden zikrolunan Çorum Kasabasında Ebrim gücek karyesile İbrahim Çayırı mezraasının malikâne his-seleri ve nefsi Çorumda Ahmet Hoca mahallesinde yedi bab bü-yut ile bağçe icaresinin nefsi Çorumda Kâin mevlevi hane zavi-yesi vakfına terk ve tahsis kılın-dığı kayden mütebeyyen olup Fat-ma hatun medresesine ve Muha-sasatına dair bir günâ kayıt ve malûmat olmadığı defter hakani muhasebesinden yazılan der ke-narlarla gösterilmiş ve tafsilatı mezkûreden müsteban olduğu üzere mezkûr zaviye mahalli için dalma münazaa ve mûaraza eksik ol-madığı gibi mevlevihane zaviyesi olduğu iddia olunan mahallin mez-kûr medresenin dershanesi oldu-

olduğuna dair tarafeynin mahal-
linde bilmüvacehe ledeyil terafu
hükmü şri lahik olduğu üzere
verilen ilam mucibince mezkûr
Medresenin müderisi yedine mü-
kaddem ve müahher katiyyül
mefad evamiri şerife verilmiş
olduğu cihetle mahalli mezkûrün
Zaviye mahalli olmak üzere istir-
dadına imkan kalmamış oldu-
ğundan Andan sarfı nazarla her-
mucibi işar mahalli müteveffayı
mumaileyh Hacı Mehmedi Hilmi
Efendinin hayatında ihya edüp
evladı tarafından mevlevi hane
ölmek üzere terk olunan iki bab
oda ve bir Semahane ve bir mik-
tar havli ve mai lezizi müstemil
mahallin Mevlevihane Zaviyesi
ittihazile zaviyedarlığına mahsus
olan sabıkızzikir Ebrim Gücek
karyesile İbrahim Çayırı mezria-
sının malikane hisselerinin ve
nefsi Çorumda Ahmet Hoca ma-
hallesinde yedi bab büyüyt ile
Bağçenin ve Hoca Ahmet ve
Hoca Yusuf vakfından kadim za-
viyeye maşruta idüğü beyan olu-
nan taamiyenin dahi işbu mahalle
tahsisi meclisi meşayihde dahi
tensip olunmuş ve müsaade şa-
hanem olduğu halda defterhanei
amiremde olan kaydi mahallinde
tashihi zımında divani hümayu-

num kaleminden bir kıt'a emri
alışanımın ıstarile mucibince kay-
di mahalli bittashih zaviye dar-
lığı için mumaileyh İzzet Dede
yedine tebdilen ve müceddeden
berati Alışanım ita olunmak üzere
defterhanei amiremde cihat ka-
lemine bir kıt'a ilmühaber itası
lüzumi mahkemel teftişten yazılan
ilam ile cihat idaresi derkenarın-
da gösterildiği Evkafı hümayunum
nezareti celilesinden ba takrir ifade
olunmuş ve keyfiyet tarafı eşrefi
şahanama arz ile ledeyil istizan
olvechile icrası hususuna iradei
seniyyei mülukânem müteallak ve
şerefsüdur olmuş olmağın ber min-
vali muharrer defter hanei hakani-
de olan kaydi mahalii ba kalemi
tevki'i bittashih icmali hakanisi
ita kılınmış olmağın keyfiyet ma-
lum olmak üzere cihat kalemine
ita kılınan ilim ve haber mucе-
bince ber mucibi işarı mahalli mü-
teveffa Hacı Mehmedi Hilminin
hayatında ih a edüp evladı tara-
fından Mevlevi hane zaviyesi itti-
hazile zaviyyei mezkûreye muhas-
sas olan Ebrim Gücek karyesile
İbrahim çayırı mezraasının malikâne
hisselerinin ve nefsi Çorumda Ah-
met Hoca mahallesinde yedi bab
büyüt ile bahçenin ve Hoca Ah-
met ve Hoca Yusuf vakfından ka-

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Derginin Adı	Çıkaran Halkevi	Kaç günde bir çıktığı
Akpınar	Niğde	Ayda bir
Aksu	Giresun	»
Başpınar	G. Antep	»
Burdur	Burdur	»
Çorumlu	Çorum	»
Dranaz	Sinop	»
Doğuş	Kars	»
IV Eylül	Sivas	»
Duygular	Bolu	»
Edirne	Edirne	»
Erciyeş	Kayseri	»
Fikirler	İzmir	15 günde bir
Gediz	Manisa	Ayda bir
Görüşler	Adana	»
H. B. haberleri	Eminönü	»
İçel	Mersin	»
İnan	Trabzon	»
İnanç	Denizli	»
Karacağtağ	Diyarbakır	»
Karaelmas	Zonguldak	Üç ayda bir
Kaynak	Balikesir	Ayda bir
Konya	Konya	»
K. Menderes	Tire	»
19 Mayıs	Samsun	»
Porsuk (Halkevi)	Eskişehir	»
Taşpınar	Afyon	»
Türk Akdeniz	Antalya	»
Uludağ	Bursa	»
Ün	Isparta	»
Yeni Türk	Eminönü	»

ABONA ŞARTLARI

sayısı (20)

Yılığın 12'sayı olarak [240] kuruş

Mes'ul Müdür : NURİ UĞUR

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI: 49 - 50

1. Temmuz 1944

Basıldığı yer : Çorum Vildiyet Basımevi